

Hede Hembygdsförenings initiativtagare

Alla initiativtagare till Hembygdsföreningen var duktiga inom många olika hantverk. Det hantverk som tydligast lever kvar inom Hembygdsföreningen är vävningen. Dagens vävstuga engagerar åtminstone tio verksamma vävare tisdagar och torsdagar under vinterhalvåret.

Sockenstugan, nuvarande Vävstugan, flyttades till Hembygdsgården 1957. Enligt Ingrid Hedrén har det inte funnits någon annan verksamhet än vävningen i Sockenstugan. Det är oklart när stugan var klar för inflyttning av vävstolarna.

Vävstugans verksamhet fanns också, troligen åren 1964-1969, i den västra byggnaden hos Hanna Dahlin, Storgatan 2. När Hannas hyresgäster, Agnes Ohlsson m. familj, flyttade till eget nybyggt hus vid denna tid, så blev den nedre våningen en plats för vävstolar, möjligen under 5 års tid. Här arbetade i första hand Bojan Olsson, Ingrid Hedrén och Hanna själv.

Vävningen hos Hanna Dahlin och i Sockenstugan hade ett annat upplägg de tidigare åren. Enligt uppgift noterade man sig för att väva och fick en tid avsatt för att hinna slutföra sitt arbete. När väven monterades ned tog man med sig det vävda hem mot ersättning till föreningen för materialet. Även vävalstren varierade mer den första tiden än idag. Det vävdes t.ex. två meters breda mattor, årligen 40 meters tyg till Hede-dräkten och tyg till förklädet, ofta på beställning, filter, pläddar och dukar. En populär duk var "Mosippeduken" i blommans färger.

Idag arbetar vävarna i en studiecirkel inom Vuxenskolan. Många lämnar in tyger till mattor som klipps och sorteras. De vävda alstren, mattor, tabletter och dukar, ställs ut i biblioteket i början av maj och i logen en tid i juni. Mattorna prissätts och säljs. Ett fåtal blir vinster i tombolan tillsammans med tabletter mm. Resultatet av försäljningen tillfaller föreningen.

Ref.: Anders Dahlin, tidigare ägare av västra huset Storgatan 2, Eva Jönsson som själv vävde tillsammans med sin mamma Sigrid Jönsson, samt Marit Persson dotter till Agnes Ohlsson och därmed tidigare hyresgäst hos Hanna Dahlin.

De elva hantverkskunniga initiativtagarna:

Alida Hedin (g. Andersson), 1894-09-05 – 1989-12-09, växte upp i gården Röstan i Hede. Hon gifte sig med Per (Pelle) Andersson, född 1895, från Järvsö, som byggde upp Hede Järnhandel. Som initiativtagare i Hembygdsföreningen var Alida en driftig och initiativrik medlem. Hon såg bl.a. till att Röststugan (serveringen) skänktes till föreningen från hennes hemgård Röstan. Det blev föreningens första hus, som byggdes upp på föreningens ursprungliga tomt, på Norra Hede. Det var också Alida som låg bakom att Bergvik Ala donerade nuvarande hembygdsgård i utbyte mot gården på Norra Hede. Röststugan flyttades ännu en gång och är idag Hembygdsgårdens servering.

Ref.: Berättat av svärdottern Louise Hedin, Hede. 2012-04-26.

Ester Nääs, (g. Cornell (f.d. Korneliusson)), 1908-03-28 – 1994-09-17, från Jo-Pers, gift med Johan Cornell född 1902 och syster till Lina Nääs, (se nedan). Ester var näst yngst av 6 syskon; Lina (f. 1901),

Johan (f. 1902), Karl (f. 1904), Tyra (f. 1905), Ester (f. 1908) och Ida (f. 1912). Brodern Karl Nääs övertog gården Jo-Pers.

Ester gifte sig med Johan Korneliusson. De byggde ett hus på Norra Hede och Johans två systrar förestod Hedes postkontor, som då fanns på Norra Hede. Ester och Johan adopterade en dotter Anita, som lever i Stockholm. Namnet Korneliusson ändrades till Cornell, men på äldre dar ändrade de namnet tillbaka till Korneliusson.

Av de två systrarna Lina och Ester, båda var med och grundade Hembygdsföreningen, var Ester den mest aktiva när det gäller Hembygdsföreningen av förklariga skäl (se Lina nedan).

Ref.: Systerdotter Ingrid Göransson, Hede. 2012-08-07.

Ingeborg "Bojan" Sundeberg (g. Ohlsson), 1917-07-15 – 1992-11-10, från Per-Svens/Sundebergs, gift med Åke Ohlsson. Bojan var utbildad sömmerska och sydde allt. Hon ledde också kvällskurser på skolan, i näverslöjd, rotslöjd, näversöm, makramé mm. Bojan var också med i gruppen med vävande damer, en verksamhet som idag ca 50 år senare, fortfarande är aktiv i Vävstugan på Hembygdsgården. Bojan gjorde allt förarbete innan väven kunde påbörjas. Hon tog t.ex. också upp mönstret från gamla vävar och vävde också s.k. sniljeflossor (mattor av mycket speciell typ, som i princip vävdes två gånger). De vävande deltagarna i Vävstugan har varierat genom åren men är fortfarande en mycket aktiv plats. Åren 1964-1969 var vävstolar också uppställda i det västra huset hos Hanna Dahlin på Storgatan 2.

Ref.: Berättat av dottern Ulla Jonsson, Hede, samt med hänvisning till "Hede socken förr och nu", nr 23. 2012-05-02.

Stina Halvarsson (g. Eriksson), född i Rönningåsén 1920-06-22, avled 2002-06-13. Stina gick de första skolåren i Särvsjö skola. Hon och hennes 1 år äldre bror Per bodde på övre våningen i skolan, där de själva, redan i dessa unga år, lagade sin mat. Lördagseftermiddagarna gick man hem till Rönningåsén, vintertid åkte man skidor, och tillbaka på söndagarna. 1931 flyttade familjen till Hede, där föräldrarna arrenderade Prästgården fram till början av 40-talet, då man köpte Baggården. Sonen Gunnar föddes 1947 och 1950 ingick Stina äktenskap med Per Edvin Eriksson, född 1912, från Ortholmen. De bedrev jordbruk med ca 5 mjölkkor och kalvar fram till mitten av 70-talet. Oräkneliga är de timmar Stina tillbringade på Hede Hembygdsgård, med i första hand vävning, men också försäljning av flötgröt och kaffe. Vävstugan blev en mycket viktig social träffpunkt för min mor.

Ref.: Berättat av sonen Gunnar Eriksson, Hede. 2012-05-04.

Ida Bäck, 1887-06-27 – 1971-06-09, född i Hede, från Tippen - Kyrkbyn 22. Ogift, men mångas småskollärare. Ida och hennes syster Selma Andersson testamenterade den 12 juli 1966 sin fastighet Kyrkbyn 35:8 att "efter bådass vårt frånfälle" tillfalla Hede Hembygdsförening och att avkastning efter uthyrning eller försäljning skulle användas "för forskning och bevarande av gammal byggnadskultur" samt "för barns och ungdomars vård och fostran". 1970-11-24, innan systern Idas död, testamenterade Selma Andersson sin övriga kvarlåtenskap till Hede Församling till en fond som får användas till anställande av en diakonissa eller församlingssyster.

Ref.: Hämtat ur Hembygdsföreningens arkiv, Landsarkivet. 2012-04-24.

(Karolina) **Lina Nääs** (g. Edvardsson), 1901-08-16 – 1988-11-22, från Jo-Pers, och syster till Ester Nääs (se ovan). Lina levde en tid ensam med ett barn, dottern Greta, i ett enskilt hus på gården Jo-Pers. Lina var under lång tid piga i Vemdalen, varför hon inte kunde delta så mycket i Hembygdsföreningens arbete, men intresset för vävning, sömnad och tunnbrödsbakning var alltid mycket stort. Lina gifte sig med Karl Edvardsson och paret byggde ett hus på Norra Hede. De fick en son, Bo Edvardsson, som lever i Stockholm.

Dottern Greta adopterade två barn, Margareta och Bosse.

Systrarna Tyra och Lina samt Linas dotter Greta avled alla samma år, 1988.

Ref.: Dotter till Linas och Esters syster Ida, Ingrid Göransson, Hede. 2012-08-07.

Sigrid Jönsson (g. Jönsson), 1917-05-19 – 2008-03-19, född på gården Nyhem (Kallmora) i Hede. Hon gifte sig i juni 1938 med Axel Jönsson (1908-05-26—1977-01-26) från Glissjöberg. De bodde i Nyhem och drev jordbruk. De fick 3 barn, Evert, Bengt och Eva.

Förutom hemmet och ladugården, med allt vad det innebar, så var Sigrid mycket kreativ. Hon hade alltid något handarbete på gång. Stickade, virkade, sydde kläder, lapptäcken, flamsk vävnad, broderade, vävde mattor på sin egen vävstol som alltid stod uppmonterad. Att måla tavlor var också ett stort intresse för henne.

Väpstugan på Hembygdsgården, där jag minns att hon var och vävde sådant som INTE sattes upp i den egna väpstolen. (Jag tror att det var Bojan Olsson som förberedde dessa vävar.) T.ex dukar, löpare, filter, klänningstyg och förkläde till Hedeträkten.

Man skrev upp sig på en lista. Då fick man en tid på sej att göra färdigt, för att nästa skulle kunna sätta igång att väva sin duk, löpare, filt eller tyg för eget bruk. När väven var klar då plockades den ner och så fick var och en det de vävt för att ta hem och fälla eller sy. Filtarna knyttes det frans på. En var lila och en var vinröd, med ränder på längden. Jag har båda. En löpare som vävdes där hette Mosippan har jag för mig. Den gick i bl.a. grått och lila. Just den löparen kan ha blivit vävd mellan 1975 och 1980.

Det var en glädje för henne att vara med på hantverksdagar på Hembygdsgården då hon satt med några andra damer och kardade ull.

Ref.: Berättat av dottern Eva Jönsson, Hede. 2012-05-23.

Ida Eriksson (g. Åslund), 1908-02-02 – 2000-01-25, från Haralds, gift med Sigurd Åslund från Kvarnåsen, född 1900.

Ida Åslund blev moderlös vid 3 veckors ålder. Hennes mamma hette Karin. Hon och hennes man Sven Ers Eriksson bodde Västigårn. Sven gifte aldrig om sig och klarade inte av att ta hand om Ida själv, varför Ida växte upp i Haralds hos sin faster "Imber Ers". Ida och Astrid (g. Ljungkvist), dotter till Ingeborg Eriksson och Manne Myhr, växte upp tillsammans i Haralds. När Ida var 20 år flyttade hon till Kvarnåsen och sin man Sigurd Åslund. De fick en dotter Karin.

Åren 1953-1965 serverade Ida våfflor i Idas våffelvall på "Kölen", där alla skidåkare fann spåret upp till Sododalen. Två gästböcker finns kvar från den här tiden. Ida var en mycket aktiv dam.

"I storstugans fönster står Sigurd och glör, över gården och blöta tak. Och där ser han skymten av Idas bak, och han tänker, nog har jag en rar liten mor. Och det har han fan så rätt i."

(Det första inlägget i gästboken från 1953.)

Ref.: Estrid Lindblad, Hede. 2012-05-30.

Anna Wimmercranz (g. Halvarsson), 1909-10-29 – 1990-04-12, begravd i Järfälla utanför Stockholm, dotter till Carl Otto Fredrik Wimmercranz (1859-1926, kyrkoherde i Offerdal från 1906), och hans 2:a hustru Julia Ulrika Nyberg (1880-1972) som föddes i Åsarna och avled i Härnösand. Anna var äldst av barnen i faderns andra gifte. Hon hade 5 äldre halvsyskon och 4 yngre helsyskon.

Anna var en kortare tid lärare i Hede, men hennes lärartjänst drogs in. Hennes far tog då kontakt med Funäsdalens präst Georg Granberg, som kände till att det fanns en vakant lärartjänst i Högvålen. Hon och hennes mamma besökte byn och fick omedelbart fin kontakt med byborna, då de genast blev inbjudna till ett bröllop i byn. Hon flyttade då till Högvålen där hon gifte sig med Elof Halvarsson (1907-06-30—1979-10-02). Anna och Elof fick 1 dotter, Gull, som endast blev 29 år gammal.

Anna arbetade med all slags slöjd, och är speciellt hågkommen för sina broderier. Även i Högvålen var hon aktiv med olika slöjdverksamheter. Hon startade också en scoutkår för barnen, Röda Korsverksamhet och en teaterverksamhet för de boende i byn Högvålen. Anna och hennes familj bodde troligen kvar i Högvålen till ca 1945. Familjen flyttade till Kälarne där Elof blev fiskerikonsulent. Familjen levde kvar i Kälarne åtminstone fram till Elofs död. Anna flyttade troligen till Östersund efter Elofs död. Anna blev 1987 folkbokförd i Järfälla och avled där den 12/4 1990

Ref.: Berättat av Inez Ström med hjälp av sin bror, sin moster Gunborg Halvarsson, 2012-05-09, samt Karin Dahl, Hede, Annas svägerska. 2012-05-20. Uppgifterna korrigerade och kompletterade 2013-03-05 av Ulrika Wimmercranz, en brorsdotter till Anna.

Ida Bergström, allmänt kallad Ida Söderlund, 1899-01-24 – 1978-09-01. Ida bodde i "Söderlunds" och var ogift. Ida hade en tvillingbror Johan Abel, som dock avled efter 8 månader. Hon hade också tre äldre bröder; Karl Engelbert Bergström (halvbror 1891-1964, änklings 1962), Per Viktor (1895-1920) och Oskar Emanuel (f. 1896). År 1900 föddes ännu en broder som också fick namnet Johan Abel. Han blev endast 2,5 år gammal.

På gården Kyrkbyn Nr 5 bodde år 1930 många personer: bl.a. Olov Persson Bergström, f. 1859, skomakare, hans dotter Ida Maria Bergström, f. 1899, tjänarinna; Jöns Söderlund, f. 1861 i Berg d. 1952 i Hede, hans hustru Anna Persdotter, f. 1857 i Hede. Paret Söderlund fick en dotter 1904 som blev 1 år;

Ida var tjänarinna hos Jöns och Anna Söderlund, även efter Annas död. Jöns Söderlund var helt blind. Efter att hennes far och Jöns Söderlund avlidit och Ida ensam levde kvar i huset, flyttade hon till det nybyggda HSB-huset, där hon bodde från början av 60-talet till sin död. En auktion hölls i huset kallat "Söderlunds" efter hennes död.

Hennes far var brukare Olof Persson Bergström (1859-1953) och mor var Anna Korneliidotter (1869-1905).

Ref.: Hedes kyrkböcker

Ingeborg Persson, 1886-09-18–1964-04-14, född i Långå, dotter till Per Svensson och Ingeborg Jonsdotter, Långå Nr 8, äldst av 4 syskon. Efter en tids boende i Kläppen, Rönningåsen, och Klockarberget, flyttade familjen till Per-Svens, nuvarande Sundeborgs, i Hede. Ingeborg bodde hos sina föräldrar "oppiåsen". Samtidigt som hon skötte sina åldriga föräldrar, hade hon bl.a. hand om

ladugården och mjölkningen. På somrarna var det flytt med djuren till fäbodvallen i Västsätern. Hon gjorde ost, smör och messmör. Där trivdes hon gott. Då var det "semester" tyckte hon. Andra tog då hand om föräldrarna. Vidare var Ingeborg duktig i vävning, ja allt möjligt handarbete. Hon var medlem i sångkören i många år, i IOGT och naturligtvis i Hembygdsföreningen. I Vävstugan var Ingeborg den som huvudsakligen vävde tyget till Hede-dräkten (40 m per år). Ingeborg förblev ogift. Ingeborg är ihågkommen som glad och positiv. Som pensionär flyttade hon med sin bror John P Hed, återkommen från Kanada, till ett hus på Norra Hede. Där fick hon några fina år, med lättare sysslor och tid att ägna sig åt det stora intresset för handarbete av olika slag. Ingeborgs andre bror hade namnet Sven Persson och bodde i Håtrån i Hede. System Elisabets var Gillis Sundebergs mamma och därmed svärmor till Inez Sundeberg, som berättat om Ingeborg.

Ref.: Inez Sundeberg, Hede. 2012-05-04.

Sammanställt av Eva S. Tönne, 2012.

Med stort tack till alla som berättat om sina släktingar som 1935 lade grunden till dagens Hembygdsförening i Hede.